עין משפט
נר מצוה

מסורת
הש"ס

ושימש תלמידי חכמים הרבה, מפני מה מת בחצי ימיו? ולא היה אדם מחזירה דבר, פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע ואמרתי לה: בתי בימי נדותך מה הוא אצלך? אמרה לי חס ושלום, אפי' באצבע קטנה לא נגע [בי], בימי לבוניך מהו אצלך? אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שהרי אמרה תורה °ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. ①כי אתא רב ②דימי אמר מטה חדא הואי במערבא אמרי אמר רב יצחק בר יוסף סינר מפסיק בינו לבינה:

מתני' ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון שעלו לבקרו נמנו ורבו ב"ש על ב"ה, וי"ח דברים גזרו בו ביום:

גמ' א"ל אביי לרב יוסף "אלו" תנן או "ואלו" תנן: ואלו תנן=הני דאמרן או "אלו" תנן דבעינן למימר קמן תא שמע *אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון ש"מ "ואלו" תנן ש"מ: ת"ר מי כתב מגילת תענית? אמרו ~~חנניה בן חזקיה~~ וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות, אמר רשב"ג אף אנו מחבבין את הצרות אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין ד"א אין שוטה נפגע ד"א אין בשר המת מרגיש באיזמל איני *והאמר רב יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנא' °אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל? אימא אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל אמר רב יהודה אמר רב *ברם זכור אותו האיש לטוב ~~וחנניה בן חזקיה~~ שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה, מה עשה? העלו לו ג' מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשן: ושמנה עשר דבר גזרו: מאי נינהו שמנה עשר דבר? *דתנן אלו פוסלין את התרומה האוכל *אוכל ראשון והאוכל אוכל שני, והשותה משקין טמאין, *והבא ראשו ורובו במים שאובין, וטהור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין, *והספר, והידים, והטבול יום, והאוכלים והכלים שנטמאו במשקין מאן תנא האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני מפסל פסלי, טמויי לא

(שאל)
רשי - בלי קירוב בשר
שואל
קאי אלעיל - לא יפלה ולא יקרא
אין שורין דיו וכו
רשי
-1- -2- -3-
כאן מובאות עוד תשע גזירות בנוסף לשתיים שכבר שנינו
הסבר מפורט למקור זה יבא בדפים הבאים עד דף יד:

ויקרא יח
איוב יד כב

ושימש תלמידי חכמים · להסבירו סתומות המשנה וטעמיה והוא הגמרא תלמוד : **נדותיך** · כל שבעה של ראייה ראשונה : **ליבוניך** · כגון זבה שסופרת שבעה נקיים משפסקה וצריכה להיות לובשת לבנים לבדיקה שמא תראה ותסתור ספירתה : **בגדים מופלגים** · ועד שתבא במים לטבילה היא בנדתה דמרבינן מתהיה בנדתה בהוייתה תהא עד שתבא במים בתורת כהנים*: **מטה חדא הואי** · רחבה ולא קירוב בשר הואי וסבר דשרי בהכי: **סינר** · פורצי"ט שהיא חוגרת בו ומגיע ממתנים ולמטה : **מתני'** ונמנו ורבו · באו למנין ונמצאו של ב"ש מרובין : **גמ'** ה"ג **ואלו תנן הני דאמרן או דלמא אלו תנן הני דבעינן למימר קמן** · "ואלו" קאי אדלעיל: לא יפלה את כליו, ולא יקרא לאור הנר ואלו מן ההלכות כו' או דלמא אלו תנן וקאי לקמן אין שורין דיו: **ש"מ** · דאתרתי קמייתי קאי אבל אינך לאו משמונה עשר דבר נינהו ולקמן בגמרא מפרש להו : **מגילת תענית** · לפי שאר כל משנה וברייתא לא היו כותבין דאסור לכתבם וזו נכתבה לזכרון לדעת ימים האסורין בתענית לכך נקרא 'מגלה' שכתוב במגלת ספר : **מחבבין את הצרות** · שנגאלין מהן והנס חביב עליהן להזכירו לשבחו של הקב"ה וכותבין ימי הנס לעשותן יום טוב כגון "אלין יומין דלא להתענאה בהון כו'": **אין אנו מספיקין** · לפי שהן תדירות · (*ל"א) אין אנו מספיקין מלעשות י"ט בכל יום : **אין שוטה נפגע** · אין פגע רע בא עליו כלומר אינו מכיר בפגעיו כך כמה נסים באים לנו ואין אנו מכירין בהן: **בשר מת שבחי** · הגדל באדם החי מחמת מכה או מחמת כויה אינו מרגיש באיזמל כשחותכין אותו : **דברי תורה** · כגון "נבילה וטרפה וגו' לא יאכלו הכהנים" הא ישראל אוכלים וכגון "וכן תעשה בשבעה בחודש" היכן נרמז קרבן זה בתורה : **גרבי** · למאור ולמזונות : **דרשן** · כדדרשינן להני קראי במנחות (דף מה.) דמשום דאשתרי מליקה בחטאת העוף גבייהו הוצרך להזהירם על מליקת חולין שהיא נבילה : **האוכל אוכל ראשון** · מן התורה אין אוכל מטמא אדם האוכלו חוץ מנבלת עוף טהור אבל נבלת בהמה לא כדאמר במסכת נדה (פ"ה דמ"ב:) מי שאין לו טומאה אלא באכילתה יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנה וכ"ש אוכל ראשון שאינו אב הטומאה אבל הן גזרו באותו היום כדמפרש טעמא לקמן בכולהו ושיעורן לפסול את הגויה בחצי פרס בפרק יום הכפורים (יומא ד' פ:) והתם נמי אמר הגה לטומאת גויה דלאו דאורייתא ומצאתי בספר ערוך* משוגה טומאה זו מטומאה דאורייתא דסגי לה בטבילה לתרומה דלא בעיא הערב שמש דתניא בספרי אין האוכל אוכלים טמאין ולא השותה משקין טמאין טמא טומאת ערב : **והבא** . {לאחר שטבל מטומאתו} במים שאובין בו ביום : **וטהור** . גמור שנפלו על ראשו כו' : **והספר** . כל כתבי הקודש תורה נביאים וכתובים פוסלין תרומה במגען : **והידים** . סתמן קודם נטילתן : **וטבול יום** . ולקמן פריך טבול יום מדאורייתא הוא : **והאוכלין והכלים שנטמאו במשקין** . לקמן בעי לה : **מאן תנא** . מי הוא האומר כן : **פסלי** · את התרומה ואותה תרומה לא תפסול אחרת שוב במגעה :

לא

בימי לבונך מהו אצלך · לא משום שיש לחלק בין נדות לליבון דהא אמר ר"ע בפרק במה אשה יוצאה (לקמן דף סד:) הרי היא בנדתה עד שתבא במים אלא לפי שידע אליהו שכך היה המעשה ור"ח ורש"י פירשו בפרק אע"פ (כתובות דף סא: ושם) גבי שמואל מחלפא ליה דביתהו בידא דשמאלא היינו בימי ליבונה, אין נראה כדפירשתי, ור"ת פירש שהיו רגילים לטבול שתי טבילות אחת לסוף שבעה לראייתה שהיא טהורה מדאורייתא בהך טבילה ואחת לסוף ימי ליבון לכך היה מיקל אותו האיש. ורש"י היה נוהג איסור להושיט מפתח מידו לידה בימי נדותה ונראה לר"י שיש סמך מסדר אליהו דקתני אמר לה שמא הבאת לו את השמן שמא הבאת לו את הפך, ומיהו התם מסיים ונגע ביך באצבע הקטנה ומפרק אע"פ (שם) דאמר אביי מנח' ליה אפומיה דכובא ורבא מנח' ליה אבי סדיא אין ראיה כי שמא דוקא במזיגת הכוס שיש חיבה יותר כדאמר התם אבל שאר דברים לא, ומהכא דקאמר אכל עמי ושתה עמי, יכול להיות שלא הקפיד אלא על השכיבה :

מטה חדא הואי · ופלטי בן ליש שנעץ חרב בינו לבינה (סנהדרין פ"ב דף יט:) איכא למימר שרחוק ממנה היה ביותר והיה פתוח לרה"ר שלא היה משום יחוד, או שמא סבר כשאול שלא היתה מקודשת לדוד ומחמיר על עצמו היה מלבא עליה :

רש"י גרים [וכן ר"ת] ואלו תנן הני דאמרן ומביא ראיה דאומר במדרש (פ' משפטים) כל מקום שנאמר "ואלה" מוסיף על הראשונים "אלה" פסל את הראשונים, ועל המדרש קשה לר"י דאלה דברי הברית (דברים כח) קאי אמה שכתוב למעלה :

ש"מ ואלו תנן · דלא קתני בתר הכי כדקתני במתניתין :

אוכל ראשון ואוכל שני · אי תנן אוכל ראשון לחוד לא הוה ידעינן מיניה אוכל שני ואי תנא אוכל שני הוה אמינא דאוכל ראשון נמי טמויי מטמא* :

והשותה משקין טמאים · לא שייך בהו ראשון ושני דלעולם משקין תחלה הוו אע"ג דאכתי לא נגזר כמו שאפרש בסמוך מ"מ היה בדעתם לגזור מיד וצריכא לאשמעינן משקין ואוכלין כדאמר בסמוך דהך דמשקין לא שכיח ואי תנא משקין ה"א דוקא משקין דחמירי אבל אוכל לא פסיל כלל :

והבא ראשו ורובו במים שאובין · וא"ת תיפוק ליה שהוא טבול יום וי"ל דנפקא מינה דאפילו העריב שמשו פוסל עד שיחזור ויטבול :

וטהור שנפלו על ראשו כו' . וא"ת מ"ש דבטהור לא גזרו כ"א בנפל ולא גזרו נמי בביאה כמו בטבול יום ונראה לר"י דבטהור לא רצו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה כמו שרגילים להפיל עליהם מים שאובים אחר שטבלו במים סרוחים כדאמר בסמוך והיו נותנים עליהם ג' לוגים מים שאובים [וע"ע תוס' גיטין טז: ד"ה הבא]:

רבי

קד א מיי' פי"א מהלכו' א"ב הלכה יח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן קצה סעיף ג :

קה ב מיי' שם טור שו"ע שם סעיף יד :

ואי תני משקי' ואוכל שני ה"א דמיירי במשקי' שני' אבל אוכל ראשון ה"א דמטמא ואע"ג דהמשקין לעולם תחלה הוי אכתי לא נגזר ועיד אוכל ראשון דהוי ראשון דאוריי' ה"א דחמור ממשקין שהם תחלה רק מדרבנן [תוס' ישנים]

נושא (עד יד:)

אלו פוסלין תרומה

רבינו חננאל

ושמש ת"ח הרבה ומת בחצי ימיו ושאל אליהו את אשתו בימי (נרותיך) [לבתיך] מהו אצלך. פירוש בז' ימי נקיים [והיא](ואף)אמרה לו אבל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלה על דעתו דבר אחר אמר לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שנא' ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. במערבא אמרי כך אמרה לו מטה חדא הוה וסינר מפסיק ביניהם : **פשטנא** מתניתין דתני אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר אלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניא בן חזקיה בן גרון ש"מ אלו תנן שכבר הזכרנום ולא מה דבעו למימר לקמן: ת"ר מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה בן חזקיה בן גרון וסייעתו שהיו מחבבין להזכיר ימי צרות בשמחה. ארשב"ג אף אנו כו' שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שדבריו סותרין דברי תורה פירוש יש בספר יחזקאל דברים שנראין כאילו סותרי ד"ת כגון קרבנות המועדים והתכות וכיוצא בהן. ובא חנניא בן חזקיה ודרשן כגון (הכתוב כת"י*) ונתברר שספר יחזקאל והתורה שוין : פיס' שמונה עשר דברים גזרו בו ביום ואלו הן דתנן פוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני כו' פי' אוכל ראשון הוא שנגע בו השרץ ואוכל שני הנוגע במשקין במה שנגע בו השרץ אבל אוכל לא שאין אוכל מטמא אוכל ושניהם אליבא דר' יהושע האוכל אותם שני הוא ופוסל את התרומה דתנן בטהרות פרק ב' ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני והשותה משקין טמאים שאלו כולן פוסלין טפו של אדם כדתנן במעילה פרק ד' כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה בכחצי פרס פירוש אוכלין טמאים. וכל המשקים פירוש הטמאין מצטרפין לפסול את הגויה ברביעית' [והבא ראשו ורובו במים שאובין] וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין פוסלו בתרומה פי' לולי שאמר כי בטהור טומאתו לא עמדה בטמא שלא טיהרוהו . גזרו על הספר מפני שהיו מצניעין אוכלין של תרומה גבי הספרים והיו העכברים באין על האוכלין ומפסידין הספרים . ידים מפני שהן עסקניות חיישינן דילמא נגעו בטומאה הלכך גזרו בהו טומאה ומתחלה גזרו על הידים הנוגעות בספר להיות פוסלין התרומה כדי שלא יהו מצוין ליגע ס"ת אלא במפה וגזרו נמי על האוכלין שנטמאו מן המשקין שנטמאו מחמת ידים שיפסלו התרומה גזירה משום משקין שנטמאו מחמת שרץ . ועל הכלים שנטמאו במשקין הבאים מחמת שרץ גזירה משום זב . טבול יום אסיק' סמי מכאן טבול יום ואסיק' שלמה תיקן טומאה לידים לקדשים והלל ושמאי גזרו לתרומה נמי ולא קבילו מינייהו אתו תלמידיהן גזרו וקבילו מנהון אמר רב יהודה בי"ח דבר נחלקו ובי"ח גזרו ואסיק' בי"ח שנחלקו בו ביום למחר השוו :

[וכ"א לקמן סד:]

[לעיל יב.]

ס"א אינו והכל פירוש אחד

לקמן קנג. ברכות יח:

חגיגה יג: מנחות מה.

זבין פ"ס מ"ב

[פי' מאכל כמו ויהן אוכל בערים בפרשת מקץ ועי' תוי"ט פרק ב' דסוכה מ"ב]

[ערך גוה]

◇ נושא/מקנה

חנניה בן חזקיה
1. כתב מגילת תענית.
2. יישב סתירות בספר יחזקאל.

נושא כלל (יז יג:)
י"ח דברים

שאלת מה הם 18 דבר שנוי במחלוקת תנאים.
סוגיה זו ממשיכה עד דף יז: פירוט הגזירות נמצא ברשי בדף יז: ד"ה הניחא לר"מ.
עד כה מנינו שתים, אין פולין ואין קורין.

עכשיו הגמ' מביאה עוד 9 דברים שהם 9 דברים הפוסלים את התרומה סה"כ 11 גזירות.
בדפים הבאים הגמ' תשא "ואידך" כלומר מה הם יתר הגזירות. סדרת ה"אידך" תסומן ב-
⋈
הה' משך טז:

נושא
הטמאת
אוכלין
ראשון
ושני של
האוכלים
לגבי
תרומה

---

*) אולי צ"ל ככתוב ביחזקאל מ"ד.